

Megugrott a kis cégek bejelentett forgalma az online pénztárgépektől

Az online pénztárgépek bevezetésének hatására a kis cégek bejelentett forgalma a kiskereskedelemben 20-25 százalékkal, az összevont szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazatban mintegy 32-37 százalékkal növekedett – derül ki a Magyar Nemzeti Bank, a Pénzügyminisztérium és a Központi Statisztikai Hivatal munkatársainak közös kutatásából. A fehéredési hatás a közepes cégeknél is jelentős volt mind a két szektorban, a nagy cégek esetében viszont csak a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazatban találtak kapcsolatot az online pénztárgépek bevezetése és a bejelentett forgalom alakulása között.

A gazdaság fehéritésének érdekében egyes ágazatokban a vállalatok számára kötelező volt az online pénztárgépek (OPG-k) üzembehelyezése. A programot 2012 októberében jelentette be a Kormány, majd a végső bekötési határidő 2014. augusztus 31-re lett kitűzve. Addig az érintett cégek fokozatosan tértek át az új eszköz használatára. A szerkezet abban tér el a korábban használt kasszáktól, hogy tartalmaz egy adóügyi ellenőrző egységet (AEE), amely rögzíti és mobilinternet segítségével továbbítja az adóhatóság felé a pénztárgép által kibocsátott számlák tartalmát, illetve a szerkezet működtetésével kapcsolatos adatokat (pl. áramszünet). Az intézkedés, amelyet néhány évvel később kiterjesztettek újabb területekre, a NAV ellenőrző funkciójának fejlesztésén keresztül hivatott erősíteni a gazdaság fehéredését.

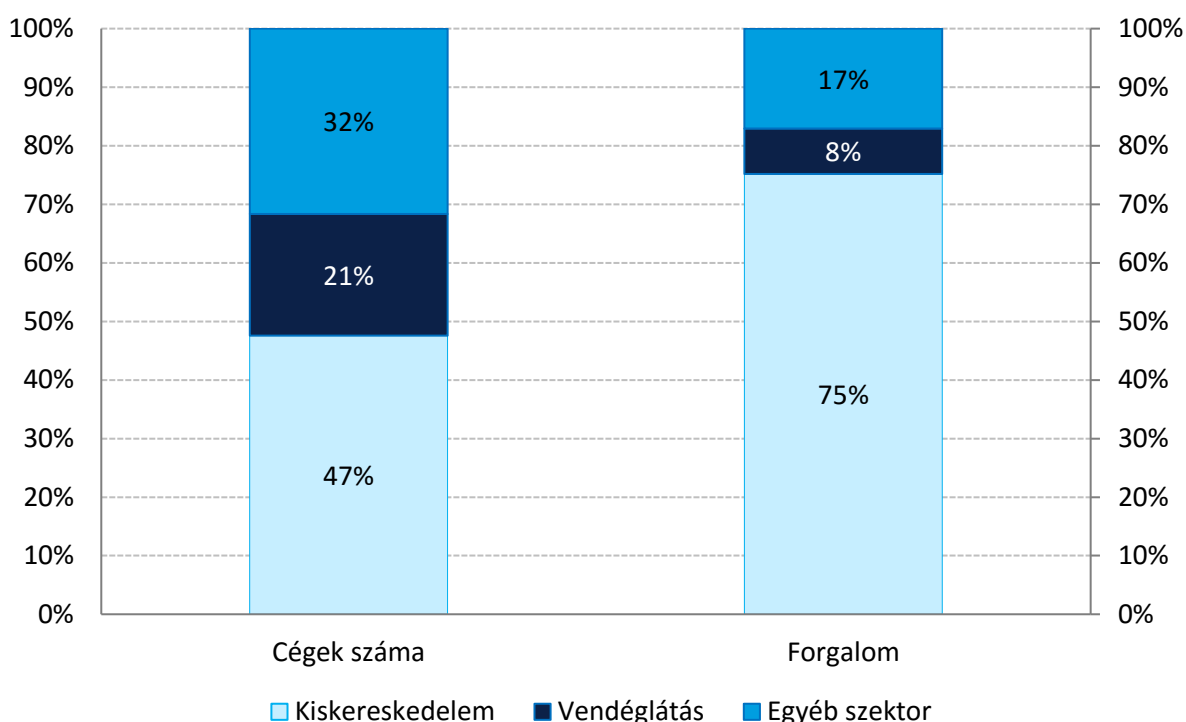
A rejtett gazdaság visszaszorítása az adóbevételek növelése mellett azért is kívánatos, mivel a tevékenységüket részben vagy egészben eltitkoló vállalatok több szempontból is károsak a gazdaságra. Az alacsony hatékonysággal működő cégek ilyen módon képesek a piacon maradni, miközben rombolják az adómorált, és miattuk versenyhátrányba kerülnek az előírásokat betartó társaik. A rejtőzködés másik következménye, hogy nehezebb a tőkebevonás, továbbá rontja a hatékonyságot a felderítéstől való félelem is. Az ilyen cégeknél sokszor sérülnek a munkavállalói jogok, az alkalmazottaknak gyakran nem jár betegszabadság, a vállalatok nem fizetnek egészségbiztosítási- és nyugdíj járulékot és általában is kevésbé tartják be a munkahelyvédelmi előírásokat. Mindemellett torzítják a statisztikákat, így megnehezítik a gazdasági elemzést és a gazdaságpolitikai tervezést is.

Az intézkedés eredményeképpen nagyjából 100 ezer cég közel 200 ezer online pénztárgépet helyezett üzembe. A vállalatok 70 százaléka egy online pénztárgépet vásárolt, de több mint négyezer olyan cég volt, amelyik ötnél több kasszát cserélt le. Az

¹ A cikk a szerzők véleményét tükrözi és nem tekinthető sem az MNB, sem a KSH, sem a PM hivatalos álláspontjának.

OPG-s vállalatok felének kiskereskedelem a főtevékenysége – a továbbiakban rájuk a kiskereskedelmi szektorban tevékenykedő vállalatként hivatkozunk. Az érintett cégek ötöde, hasonlóan a főtevékenységük alapján, az összevont szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazatban (a továbbiakban: vendéglátás), a többiek pedig más ágazatokban működnek. Összességében az online pénztárgépekben regisztrált forgalom 83 százaléka a kiskereskedelemhez vagy a vendéglátóiparhoz köthető, ezért a kutatás is erre a két szektorra koncentrál. (1. ábra)

1. ábra: Az online pénztárgépet bevezető vállalatok eloszlása a cégek száma és az online pénztárgépekben rögzített forgalmuk alapján (2015)

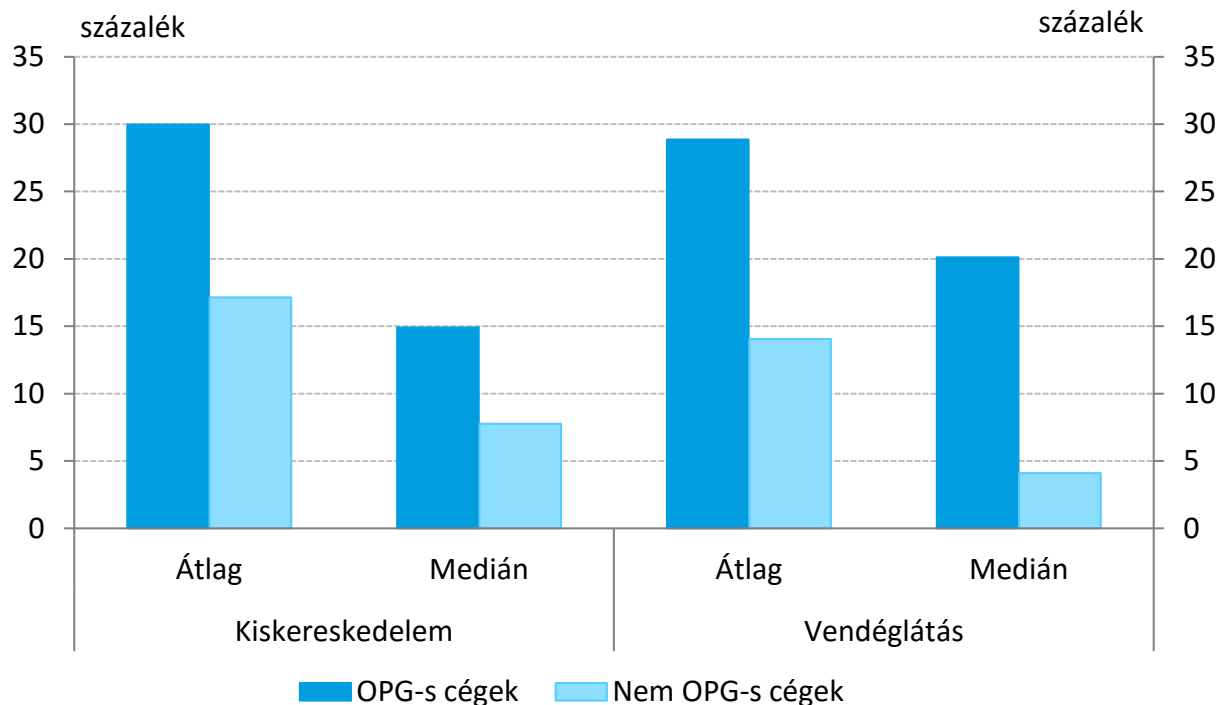

Forrás: Saját számítás NAV adatok alapján

Az online pénztárgépet bevezető vállalatok bejelentett forgalomnövekedése mindkét ágazatban nagyobb volt, mint a régi kasszát működtető cékéké. Az egyedi áfa bevallások vizsgálatán alapuló számításaink szerint 2013 és 2015 között két év alatt a kiskereskedelmi szektorban az OPG-s cégek körében bejelentett forgalomnövekedés (súlyozatlan) átlaga 30 százalékos volt, a nem OPG-s cégek körében pedig 17 százalékos (2. ábra). A két mutató a vendéglátóipari szektor esetében 29 és 14 százalék. A bejelentett forgalomnövekedés eloszlásáról az átlag kevés információt tartalmaz, ezért kiszámoltuk a medián növekedést is. Ez annak a vállalatnak a bővülését mutatja, amelyiknél pontosan ugyanannyian növekedtek gyorsabban, mint amennyien lassabban. A kiskereskedelmi szektorban az OPG-s cégek esetében a medián bejelentett növekedés 15 százalék volt, a nem OPG-s cégek esetében 8 százalék. A vendéglátóipari szektorban pedig még nagyobbak bizonyult a különbség, 20 százalék volt az OPG-s vállalatok medián

növekedése, 4 százalék a nem OPG-s cégeké. Mindkét vizsgált ágazatban a cégek közel kétharmadának kellett üzembehelyeznie online pénztárgépe(ke)t.

2. ábra: Az OPG-s és nem OPG-s cégek bejelentett forgalommnövekedése 2013 és 2015 között

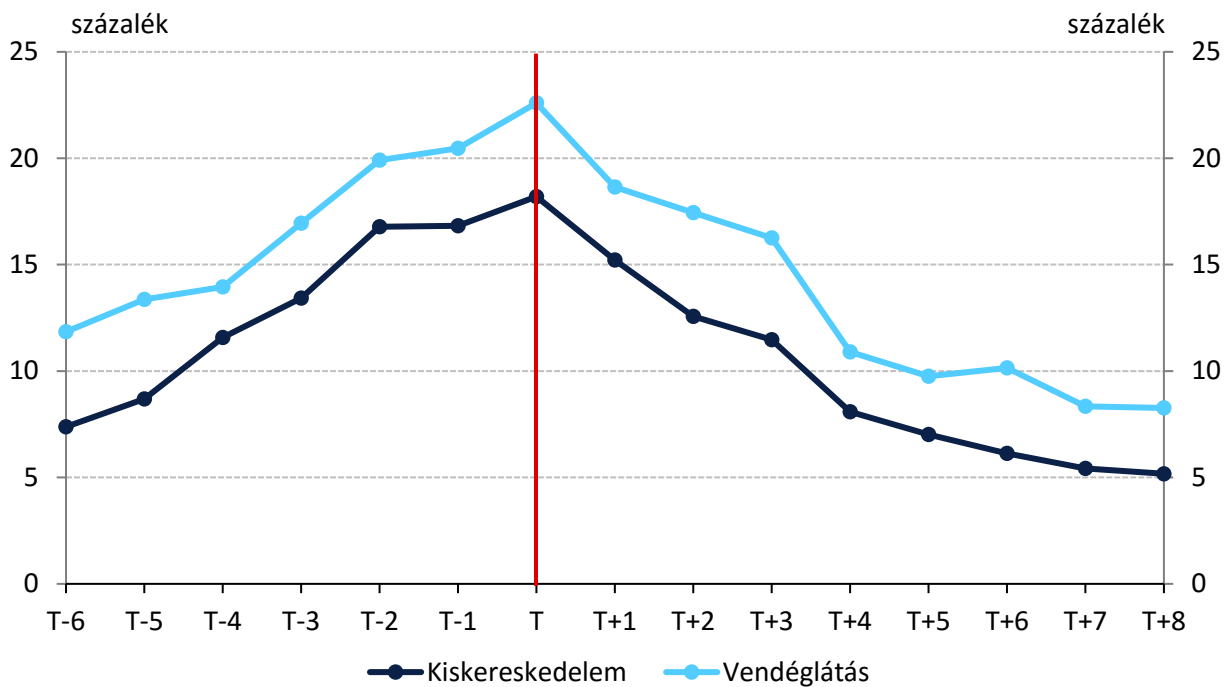

Forrás: Saját számítás NAV adatok alapján

Megjegyzés: Az átlag számításakor a kiugróan nagy, 500 százaléknál nagyobb növekedéseket nem vettük figyelembe.

Az online pénztárgépek fehéredési hatását jelzi az érintett vállalkozások bejelentett forgalommnövekedésének dinamikája is (3. ábra). A negyedéves értékesítési adatok – előző év azonos időszakához viszonyított (súlyozatlan) átlagos – növekedése mindkét vizsgált szektorban folyamatosan emelkedett az első online pénztárgép bevezetéséig. Amikor ez megtörtént, akkor érte el a dinamika a csúcst, majd az első online pénztárgép bekötése után fokozatosan mérséklődött a növekedés üteme. Nagyobb lassulás az első online pénztárgép bekötését követő negyedik negyedévben történt, aminek az a magyarázata, hogy az év/év index jellegénél fogva ekkor került be a bázisba az első online pénztárgép bekötésének időszaka. Mindez azt jelzi, hogy az érintett cégek feltehetően már több negyedéssel korábban megkezdték a felkészülést az első OPG bekötésére és fokozatosan növelték a bejelentett forgalmukat, csökkentve ezzel a különbséget a bejelentett és a tényleges forgalmuk között.

3. ábra: Az online pénztárgépet bevezető cégek negyedéves forgalmának év/év növekedése a bekötés időpontjához (T) igazítva*

Forrás: Saját számítás NAV adatok alapján

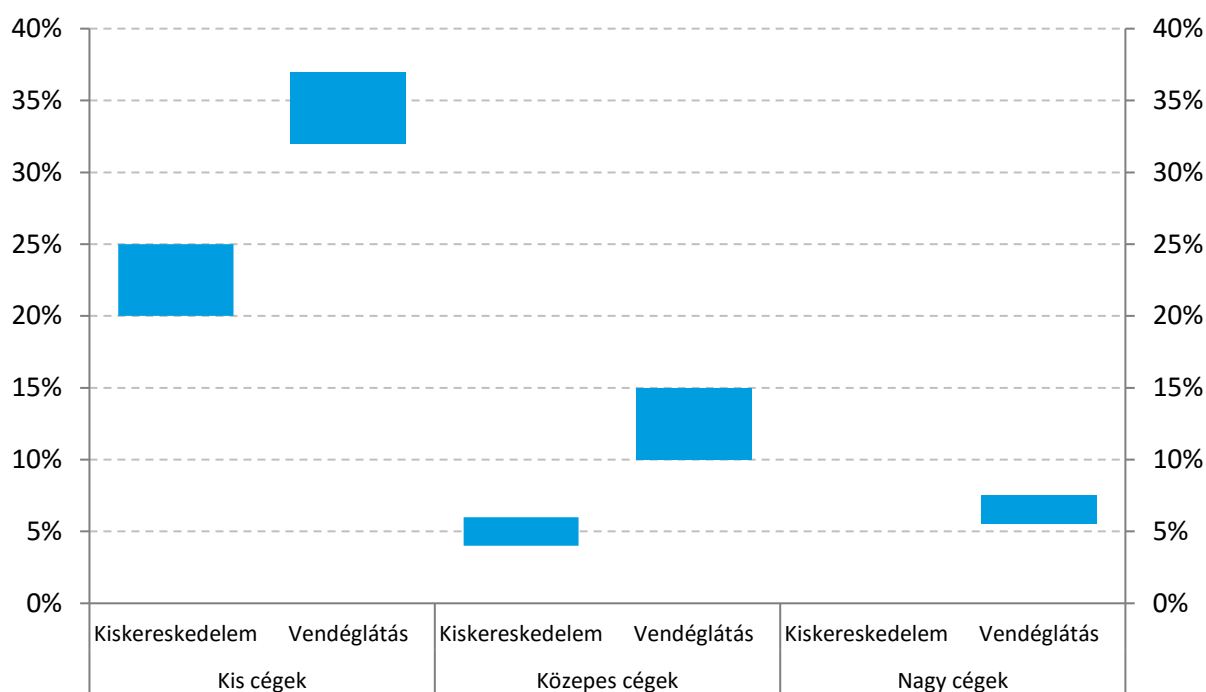
Megjegyzés: T időpontban minden cég esetében annak a negyedévnek a növekedési adata látható, amikor az első online pénztárgépet bevezették. Mínusszal a megelőző negyedéveket, plusszal a következő negyedéveket jelöltük.

Az eddig bemutatott leíró statisztikák azt jelzik, hogy az online pénztárgépek bevezetése az érintett szektorokban együtt járt a bejelentett forgalom növekedésével, az okok feltérképezése azonban további kutatásokat igényelt. A panelökonometriai vizsgálatnak az volt a célja, hogy minden egyéb tényező hatását kiszűrve számszerűsítsük az online pénztárgépek üzembehelyezésének forgalomra gyakorolt hatását. Ehhez egyedi szintű havi és negyedéves áfabevallásokat használtunk, kiegészítve a társaságiadó-bevallások egyes soraival, illetve az online pénztárgépekből származó információkkal. Mivel az OPG-k bevezetése a vállalkozások valódi működését feltehetően nem befolyásolta, csupán a bejelentési gyakorlatukat, így az online pénztárgép(ek) bevezetéshez köthető forgalomnövekmény fehéredési hatásnak tekinthető.

Számításaink szerint az online pénztárgépek bevezetése növelte a bejelentett forgalmat, azaz érdemi fehéredést eredményezett az üzemanyag-forgalom nélkül számított kiskereskedelmi, illetve a vendéglátóipari szektorban. A hatás általában erősebb a vendéglátóipari szektorban, mint a kiskereskedelemben, illetve a kisebb vállalkozások körében erősebb, mint a nagyobb cégek esetében. A pontosabb becslés érdekében ezért a cégeket a forgalmuk alapján három kategóriába soroltuk mindkét szektorban.

A kiskereskedelmi szektorban a legkisebb cégek esetében 20-25 százalékkal emelkedett a forgalom az online pénztárgépek bekötésének hatására, a közepes méretű cégek esetében pedig 4-6 százalékkal. A kiskereskedelmi ágazat éves növekedéséhez 0,3-0,5 százalékponttal járult hozzá az OPG-k bevezetése a kis- és közepes cégek fehéredésén keresztül. A mérsékelt hatásnak az a magyarázata, hogy a forgalom viszonylag kis részét lebonyolító kisebb vállalkozásoknál, illetve a közepes méretű cégeknél mutatkozott szignifikáns fehéredési hatás, miközben a kiskereskedelmi forgalom közel 80 százaléka a forgalom alapján sorba rendezett felső 10 százalékhoz köthető, ahol nem volt érzékelhető szignifikáns fehéredési hatás. (4. ábra)

4. ábra: Az OPG-k bevezetésének hatása a forgalomra ágazat és méret szerinti bontva

Forrás: Saját számítás NAV adatok alapján

A vendéglátóipari szektorban a legkisebb cégek forgalma 32-37 százalékkal emelkedett az online pénztárgépek bekötésének hatására. A közepes cégek esetében 10-15 százalékos, a legnagyobb cégek esetében pedig 6-8 százalékos fehéredési hatást találtunk. A vendéglátóipari ágazat esetében az OPG-k bevezetése 4-5 százalékponttal járult hozzá az éves növekedéshez.

„Szerkesztett formában megjelent a Portfolio.hu oldalon 2019. május 31-én.”